

CEZAYİR'DEN YÜKSELEN NORMALLEŞME TEPKİLERİ

“

Cezayir'in güçlü Filistin politikasının ana sebebi 1970'lerde takip edilmeye çalışılan dış siyasettir. 1974'te FKÖ Başkanı Yaser Arafat'ın Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunda yürürken çekilen görüntülerini bu noktada hatırlamak gerekir.

”

Abdenmour Toumi

Uzman, ORSAM

BAE Atlantik Okyanusu ve Akdeniz sularını, Kızıldeniz'de Sudan'a yaptığı gibi şantaj yoluyla test etmeye çalışmaktadır. Ancak Kuzey Afrika ülkelerinin takınmış olduğu pozisyonun bu durumu zorlaştıracığı görülmektedir. 1,5 milyona ulaşan şehit sayısı sebebiyle Filistinliler, Cezayir'i "vatanseverlik ve şehitler" ülkesi olarak adlandırmaktadır. Cezayir halkı da Filistin davasına göstermiş olduğu hassasiyetle bilinmekte ve Kudüs konusunda taviz vermemektedir.

1965'te Cezayir'in Victor Hugo Caddesi'nde açılan Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün ilk ofisi, 1988'de MOSSAD ajanları tarafından Tunus'ta suikasta uğrayan Ebu Cihat lakaplı İbrahim Halil el-Vezir baş-

kanlığında açılmıştı. Ekim 1985'te ise Başbakan Şimon Peres'in emriyle Tunus sınırından 25 km uzaklıktaki FKÖ ofisine 10 F-15 ve 2 Boeing 707'nin düzenlemiş olduğu saldırıda 18'i Tunuslu 50'si Filistinli olmak üzere 68 kişi şehit edilmişti.

1970'lerde İzlenen Güçlü Filistin Yanlısı Siyaset

Cezayir'in güçlü Filistin politikasının ana sebebi 1970'lerde takip edilmeye çalışılan dış siyasettir. 1974'te FKÖ Başkanı Yaser Arafat'ın Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunda yürürken çekilen görüntülerini bu noktada hatırlamak gerekir.

Cezayir-Filistin ilişkisi için "platonik bir aşk hikâyesi" benzetmesi yapmak yanlış olmayacaktır. 1974'te dönemin Cezayir Dışişleri Bakanı olan BM Genel Kurulu Başkanlığını yürüten genç ve dinamik Abudülaziz Buteflika tarafından, FKÖ lideri Yaser Arafat 29. Oturuma davet edilmiştir. Arafat'ın Filistin davasına olan sadakatinden dolayı Cezayir hükûmetine teşekkür eden konuşması sonrası Cumhurbaşkanı Huari Bumedjen ve Arafat BM podyumunda el ele tarihî bir poz vermiştir. 1947'deki bölünme planından bu yana hiçbir Filistinli yetkili BM'de konuşma yapmadığını hatırladığımızda bu durumun önemi daha rahat kavranabilir. Sonrasında ise Cumhurbaşkanı

Bumedjen konuşmasında FKÖ'ye tam desteğini ifade etmiştir. Bumedjen'in bu desteğini ifade ettiği dönemde FKÖ'nün günümüzde Hamas'ın görmüş olduğu muameleyi gördüğünü, hiç kimsenin açıktan destek vermeye yahut liderleri ile görüşmeye cesaret ede-

mediği bir konjonktür olduğunu vurgulamak gerekir. Bumedyen konuşmasında Cezayir halkının Filistin için sıklıkla kurduğu şu meşhur cümleyi kullanmıştır: “Biz mazlum Filistin ile beraberiz.” 1988 yılı Haziran ayında Cumhurbaşkanı Chadli Benjedid önderliğinde Cezayir “İntifada Zirvesi” başlığı altında Arap Birliği Liderler Zirvesi gerçekleştirmiştir. Zirvenin tek başlığı, işgal atındaki Filistin ve İntifada hareketini destekleme olmuştur. Sonrasında Kasım 1988’de Filistin Ulusal Konseyi Cezayir’de toplanmış ve bağımsız

Filistin Devleti’ni ilan eden bir bildiri bu konseye sunulmuştur.

“

Buteflika’nın 2000 yılında Fransız işgali döneminde Konstantin’de doğan ve İsrail işgalini destekleyen Fransız-Yahudi Enrico Macias’ı ülkesine davet etmesi, Cezayir halkı içinde infiale yol açmıştır. Medyanın ve İslamcı-milliyetçi partilerin tepkisi neticesinde ise bu ziyaret engellenmiştir.

”

Cezayir’in 1990’lı Yıllardan İtibaren İsrail ile Kısmi Normalleşmesi

Cumhurbaşkanı Buteflika’nın İsrail Başbakanı Ehud Barak ile Fas Kralı II. Hasan’ın cenazesinde el sıkışırken deklanşörlere yakalanması, Cezayir yönetiminin halk tabanlı çelişen Filistin politikasının bir yansıması olmuştur. 1999’da Fas Kralı II. Hasan’ın Rabat’taki cenazesinde Cumhurbaşkanı Buteflika’nın İsrail Başbakanı Ehud Barak ile el sıkıştığı görüntü milyonlarca Cezayirliyi şok etmiştir. İlk

sinyali 1993 Oslo Anlaşması'nda verilen normalleşme vagonuna Cezayir'in de gireceği yönünde şüpheler bu olay sonrası ortaya çıkmıştır. Cezayirli yetkililer söz konusu normalleşme şüphelerini hızlı bir şekilde reddederek olayı spontane gelişen protokol selamlaşması olarak açıklamaya çalışmıştır.

Ancak bu protokol kazası burada son bulmamış; Buteflika'nın 2000 yılında Fransız işgali döneminde Konstantin'de doğan ve İsrail işgalini destekleyen Fransız-Yahudi Enrico Macias'ı ülkesine davet etmesi, Cezayir halkı içinde infiale yol açmıştır. Medyanın ve İslamcı-milliyetçi partilerin tepkisi neticesinde ise bu ziyaret engellenmiştir. 2002 yılı Mart ayındaki Beyrut Arap Zirvesi sonrasında başkenti Kudüs olan bağımsız bir Filistin devleti kurulması ve İsrail'in

1967 öncesi sınırlara dönmesi karşılığında Arap ülkelerinin İsrail'i tanımaları ve İsrail ile diplomatik ilişkiler kurabileceği belirtilmiştir. Arap Barış Girişimi olarak tanımlanan bu girişime Türkiye ve Cezayir'in de dâhil olduğu 57 Müslüman ülke olumlu yaklaşmıştır.

“

Cezayir'de 2019 yılında başlayan barışçıl gösteriler (Hirak) Cezayir'in iç ve dış siyasetinde önemli dönüşüme sebep olmuş ve bu dönüşüm Filistin davası konusundaki resmî pozisyonun netleşmesini sağlamıştır.

2005 yılının Mayıs ayında Cezayir yönetimi Fransa sömürge döneminde Cezayir'de doğan 250 Fransız Yahudisinin Fas hududuna ya-

kın bulunan Tlemcen bölgesindeki “Kabasa Tapınağı'na” ve Haham Efrahim'in mezarına hac ziyareti düzenlemelerine izin vermiştir. Yine bir yıl önce düzenlenen ancak 2005'te duyurulan ve gayrimüslimler için dinî ayinleri düzenleyen kanun kapsamında Yahudi cemaati için bir temsiliyet söz konusu olmuştur.

Yine 2015 yılı Şubat ayında Fransız Yahudi aktör Roger Hanin için Cezayir'de resmî cenaze töreni düzenlendi. 2015 yılı Cezayirli yetkililerin İsrail'e karşı uygulanan siyasi ve kültürel boykotu yıkmak için en yoğun çaba gösterdiği dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Film yönetmeni Elias Salem'in al-Wahrani adlı yapımla İsrail'deki Ashdod Festivali'ne katılmaya çalışması medya ve siyaset çevrelerinde önemli yankı bulmuştur. Salem'in bu girişimi Cezayir için nor-

malleşmenin son dönemeçlerine geldiğini ortaya koymuştur. Cezayir ders kitaplarından birisinde haritada Filistin'in adı silinerek yerine İsrail yazılması, tartışmaları tekrar alevlendirmiş ve önceki gizli normalleşme adımlarını tekrar gündeme taşımıştır.

Gösteriler Sonrasında Cezayir'in Filistin Yanlısı Tutuma Dönüşü

Cezayir'de 2019 yılında başlayan barışçıl gösteriler (Hirak) Cezayir'in iç ve dış siyasetinde önemli dönüşüme sebep olmuş ve bu dönüşüm Filistin davası konusundaki resmî pozisyonun netleşmesini sağlamıştır. Barışçıl Hirak gösterileri devam ederken geçtiğimiz ocak ayında Donald Trump yönetimi, Filistin-İsrail çatışmasını bitirmek için "Yüzyılın Anlaşması" olarak bilinen planı duyurmuştur. İlgili planın duyurulması ise Manama-Bahreyn'de 2019 yılı Haziran ayında gerçekleşen "Refah İçin Barış" başlıklı çalıştay planının ekonomik bölümünün duyurulmasından 8 ay sonrasına rastlamaktadır.

Bu gelişmeler sonrasında Cezayir Dışişleri Bakanlığı başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız bir Filistin devleti kurulmasındaki hassasiyetini açıklayan bir bildiri yayınlamıştır. Bakanlık tarafından yapılan açıklamada Filistin davasına verilen güçlü destek yinelenirken Filistin halkının vazgeçilemez hakları vurgulanmıştır. Açıklamada "Cezayir Filistin halkının katılımı olmayan bir barış anlaşmasının çözüm sağlayacağını düşünmüyor" denilmiştir. Ayrıca Cezayir'in İsrail işgali altındaki Arap topraklarından tamamen çekilmesine dayanan

2002 tarihli Arap Barış Girişimi'nin desteklediğinin altı çizilmiştir.

75. BMGK toplantısına ofisinden katılan Cumhurbaşkanı Abdülmeccit Tebbun, İsrail ile BAE ve Bahreyn arasında imzalanan anlaşmayı güçlü bir şekilde kınamıştır. Bu noktada Tebbun'un konuşması, Cezayir'in BAE'nin gün ortası normalleşme trenine katılmak için koşmayacağına yönelik önemli işaret olmuştur. Cezayir'in bu normalleşme trenine katılmayacağını gösteren önemli işaretlerden birisi de Filistin Şehitleri (Falastine A-Chouhada) adı altında bir taraftar grubunun Cezayir'de bulunmasıdır.

“**BAE, Atlantik Okyanusu ve Akdeniz sularını, Kızıldeniz'de Sudan'a yaptığı gibi şantaj yoluyla test etmeye çalışmakta; ancak Kuzey Afrika ülkelerinin BAE'nin politikalarına yönelik takınmış olduğu pozisyonun bu durumu zorlaştıracığı görülmektedir. Moritanya gibi ülkeler normalleşme için gelen baskılar ile zorlanmaya devam edecekken Libya'nın mevcut şartlar altında böyle bir adım atması zor görünmektedir.**”

Filistin Olimpiyat takımının Cezayir millî takımını 1-0 yendiği Şubat 2016 yılında Cezayir halkı 83 bin koltuk kapasiteli Afrika'nın en büyük stadyumlarından olan Mohamed Boudiaf Olimpiyat Stadyumunu Filistin bayrakları ile süslemişlerdir. Cezayir halkı maç boyunca Filistin takımı için tezahüratlar yaparken bu maçın kendileri

için bir müsabaka değil, Filistin'e destek günü olduğunu söylemişlerdir. 27 Temmuz 2019'da ise II. Afrika Kupası'nda Cezayir'in Senegal'i 1-0 mağlup ettiği futbol karşılaşması sonrası Gazze ve Batı Şeria halkı sokaklara dökülerek Cezayir'e olan desteğini göstermiş ve "1, 2, 3 yaşa Cezayir" şeklinde tezahüratlar atmışlardır.

BAE, Atlantik Okyanusu ve Akdeniz sularını, Kızıldeniz'de Sudan'a yaptığı gibi şantaj yoluyla test etmeye çalışmakta; ancak Kuzey Afrika ülkelerinin BAE'nin politikalarına yönelik takınmış olduğu pozisyonun bu durumu zorlaştıracığı görülmektedir. Moritanya gibi ülkeler normalleşme için gelen baskılar ile zorlanmaya devam edecekken Libya'nın mevcut şartlar altında böyle bir adım atması zor görünmektedir. Yine Tunus için normalleşme seçeneği değerlendirildiğinde, Cumhurbaşkanı Kays Said'in bir açılış töreninde normalleşme konusunu suç olarak nitelendirdiğini hatırlamak gerekir. Fas'ın pozisyonu mevzu bahsedildiğinde, İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı Kudüs Komitesine de ev sahipliği yapan ülkenin Fransa ve ABD'deki Yahudi lobiler tarafından yoğun baskı altında oldukları bilinmektedir. Son olarak Cezayir'in normalleşme sürecine katılmasının yukarıda verilen örnekler bağlamında ne Cezayir halkı ne de yetkililer nezdinde mümkün olmadığı görülmektedir. Eninde sonunda bölge halkı değişimin evrimsel dinamizmine katılmaktadır. İşgal altındaki Filistin halkının da dediği gibi "Biz özgürlüğümüz ve topraklarımız için yaşarız bunlar yoksa ölümü yeğleriz." ■